

Engasjement for læring

Veileder til bedre læringsaktiviteter
for elever med dyp eller alvorlig
utviklingshemming

Tonje Lovang og Knut Slåtta

Illustrasjoner: Kristin Bøyesen og Jo Aaserud

Innledning

Denne veilederen er laget for å hjelpe pedagogiske team i arbeidet med elever med store funksjonsnedsettelser. Tanken er at den kan være til støtte i læreplanarbeidet rundt den enkelte elev.

Vårt utgangspunkt er at elever lærer best når de er engasjerte. Kanskje kan vi til og med si: «Uten engasjement, ingen meningsfull læring»? Skolen er som best når den byr på opplevelser som fanger og begeistrer, aktiviteter som vekker iver og nysgjerrighet og et læringsinnhold som leder til økt mestring og påvirkningskraft. Engasjement er tosidig – engasjerte lærere gir engasjerte elever.

Inspirasjonen til å lage en veileder som setter engasjement i sentrum kommer fra England. Der har myndighetene fra 2021 innført «The Engagement Model» som en obligatorisk vurderingsform for alle elever med omfattende og kombinerte lærevansker. Elevens engasjement sees på som en indikator på pedagogisk kvalitet. (GOV.UK, 2024)

Innføringen hadde sin bakgrunn i et større forskningsprosjekt, kalt The Complex Learning Difficulties and Disabilities (CCLD)-project, med professor Barry Carpenter som prosjektleder (Carpenter m.fl. 2015). Der så man tydelig at elevers engasjement er en kritisk faktor for tilegnelse av kunnskaper og ferdigheter. Det ble derfor utviklet en tiltaksmetodikk for å styrke ulike former for elevengasjement i pedagogiske aktiviteter.

Denne veilederen er altså inspirert av engelske erfaringer og arbeidsformer. De pedagogiske tiltakene som foreslås her er kanskje mindre omfattende enn det som er vanlig i England, men forhåpentligvis gjennomførbare og fruktbare i en norsk skolevirksomhet.

Ellen Croft, tidligere assisterende rektor ved Ash Field Academy i Leicester, har hjulpet oss til å forstå «The Engagement Model». Hun inviterte oss til å se undervisningen på Ash Field Academy. På Chailey Heritage School i East Sussex ga inspektør Julie Tilbury og rektor Richard Green oss et innblikk i undervisningen der. Slik var vi så heldige å få oppleve engasjementsmodellen i praksis. Her hjemme har vi har fått god hjelp fra Enggrav skole i Skien til utprøving av veilederen.

Veilederen vil, foruten å ta et dypdykk i hva engasjement er, fortelle om to ulike arbeidsmåter som pedagogiske team kan nyttiggjøre seg. Den ene handler om at teamet finner fram til egnede støttestrategier som kan fremme elevens engasjement på tvers av alle aktiviteter og situasjoner i skolehverdagen.

Den andre handler om å forbedre skoleaktiviteter som allerede eksisterer. Via kartlegginger og idédugnad kan aktiviteter utvikles slik at de kan gjennomføres på måter som vekker mer engasjement. Slik får eleven mer glede og større læringsutbytte.

Del 1:

Engasjement som læringsfaktor

Hva er engasjement og hvordan kan vi få øye på det?

Vi kjenner alle ordet «engasjement» fra dagligspråket. Vi forbinder det gjerne med noe som interesserer, begeistrer eller motiverer.

Engasjement kan vises gjennom noe vi gjør, eller vi kan være engasjerte via noe vi tenker eller føler. Vi kan vel alle være enige om at eget engasjement har hatt stor betydning for hva vi selv har lært i livet? Antagelig har vi alle tatt del i uengasjerende skoleaktiviteter under oppveksten og merket hvor lite vi har fått ut av det.

I pedagogisk arbeid med elever med dyp og alvorlig utviklingshemming vil vi være tjent med å se på begrepet engasjement på en mer dyptpløyende måte enn vi gjør i dagliglivet. Vi må se på atferdsmessige faktorer som kan inngå i begrepet.

Vi bruker de samme engasjementsfaktorene som i engelske skoler. Det er fem av dem: Utforskning, oppdagelse, forventning, utholdenhet og initiativ. Vi skal i fortsettelsen si litt om hver av dem og hvordan de kan gjenkjennes.

Utforskning

Utforskning handler om å undersøke noe gjennom egne handlinger og vises når eleven møter noe som er nytt. Vi kan se at elevens handling forteller om nysgjerrighet og et ønske om å påvirke.

Kanskje eleven dytter en leke for å se hvordan den beveger seg, høre hvilke lyder den lager eller kjenne hvordan overflaten er?

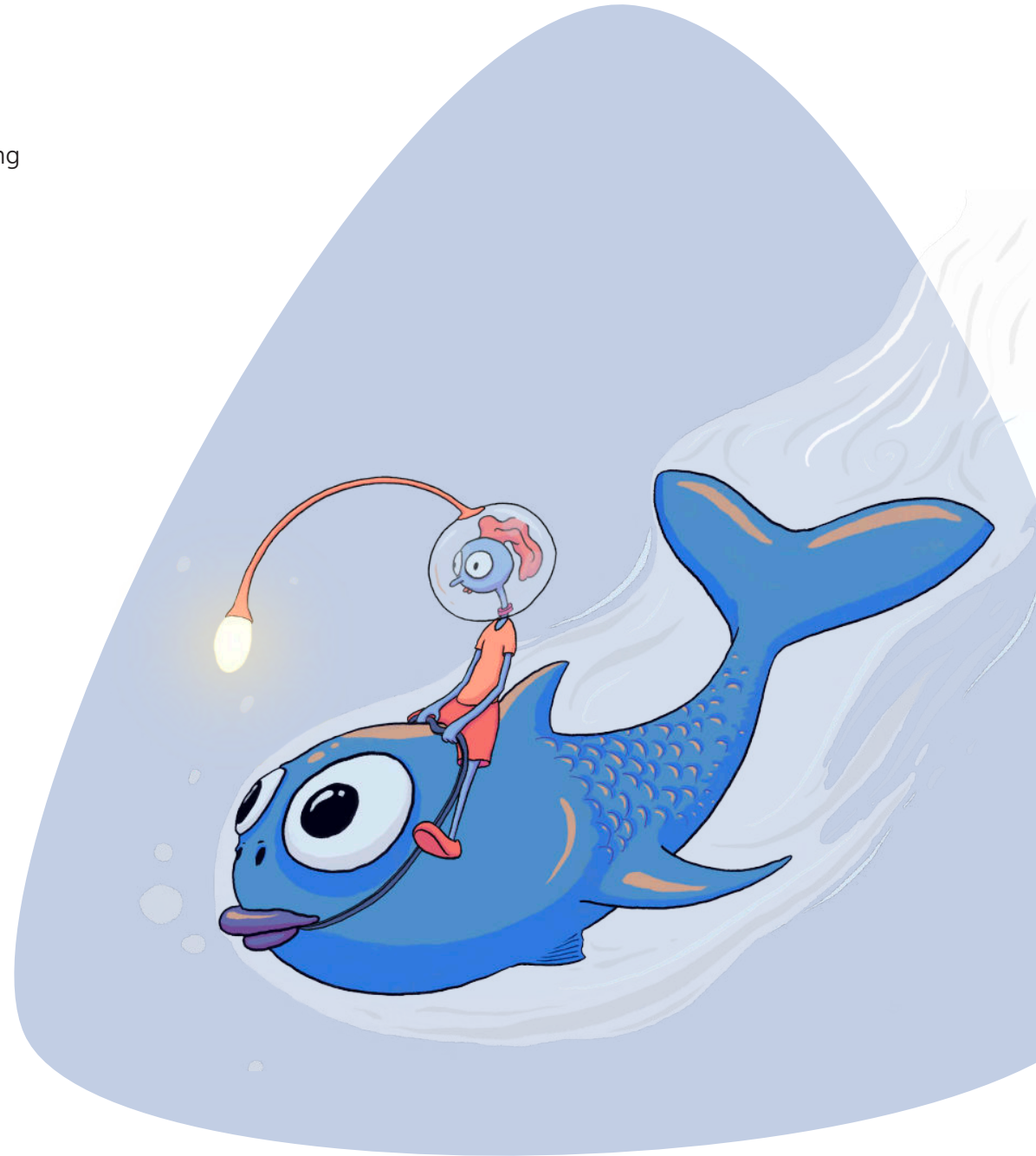
Kanskje eleven vrir på hodet for å se hvordan farger og former i et speil framstår på nye måter?

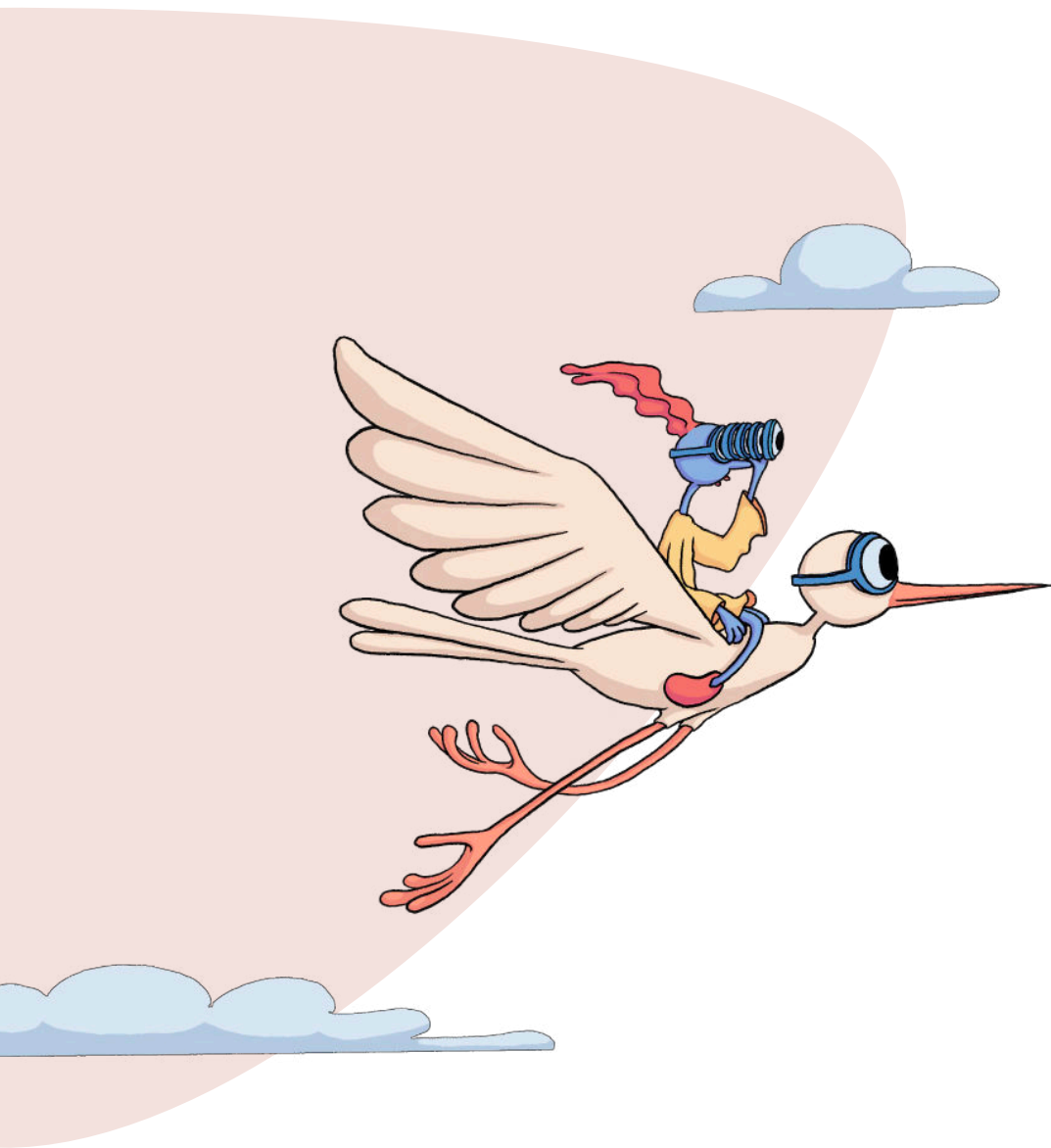
Eller kanskje eleven rister på et rytmeinstrument for å se hvordan andre i gruppa vil reagere?

Elevens forutsetninger for utforskning styrkes når eleven får mulighet til å forfølge det som skaper nysgjerrighet i ulike situasjoner.

Når vi ser en elev utforske noe får vi kunnskap om hva som motiverer eleven. Det har vi bruk for når vi skal skape skoleaktiviteter som utvikler kunnskaper og ferdigheter.

Jeg reagerer, sjekker ut ting og lærer noe nytt!

Oppdagelse

Oppdagelse handler om at eleven, i en kjent aktivitet, skjønner noe nytt. Vi kan si at «det går opp et lys» for eleven.

Når noe nytt oppdages vil vi ofte se følelser som overraskelse, glede eller spenning komme til syne.

Ikke sjelden vil eleven ønske å påvirke det nye som er oppdaget. En elev som har funnet ut at rytmeinstrumentet «stjernerdryss» kan gi lyd vil kanskje eksperimentere med hva som skal til for å starte eller stoppe lyden.

Evnen til å oppdage noe nytt blir bedre når eleven, i varierte situasjoner, hjelpes til å gjøre oppdagelser som ligner på tidligere oppdagelser. Variasjon øker muligheten for deltagelse og læring.

**Jeg kan leke, oppleve og endre
så jeg lærer enda mer!**

Forventning

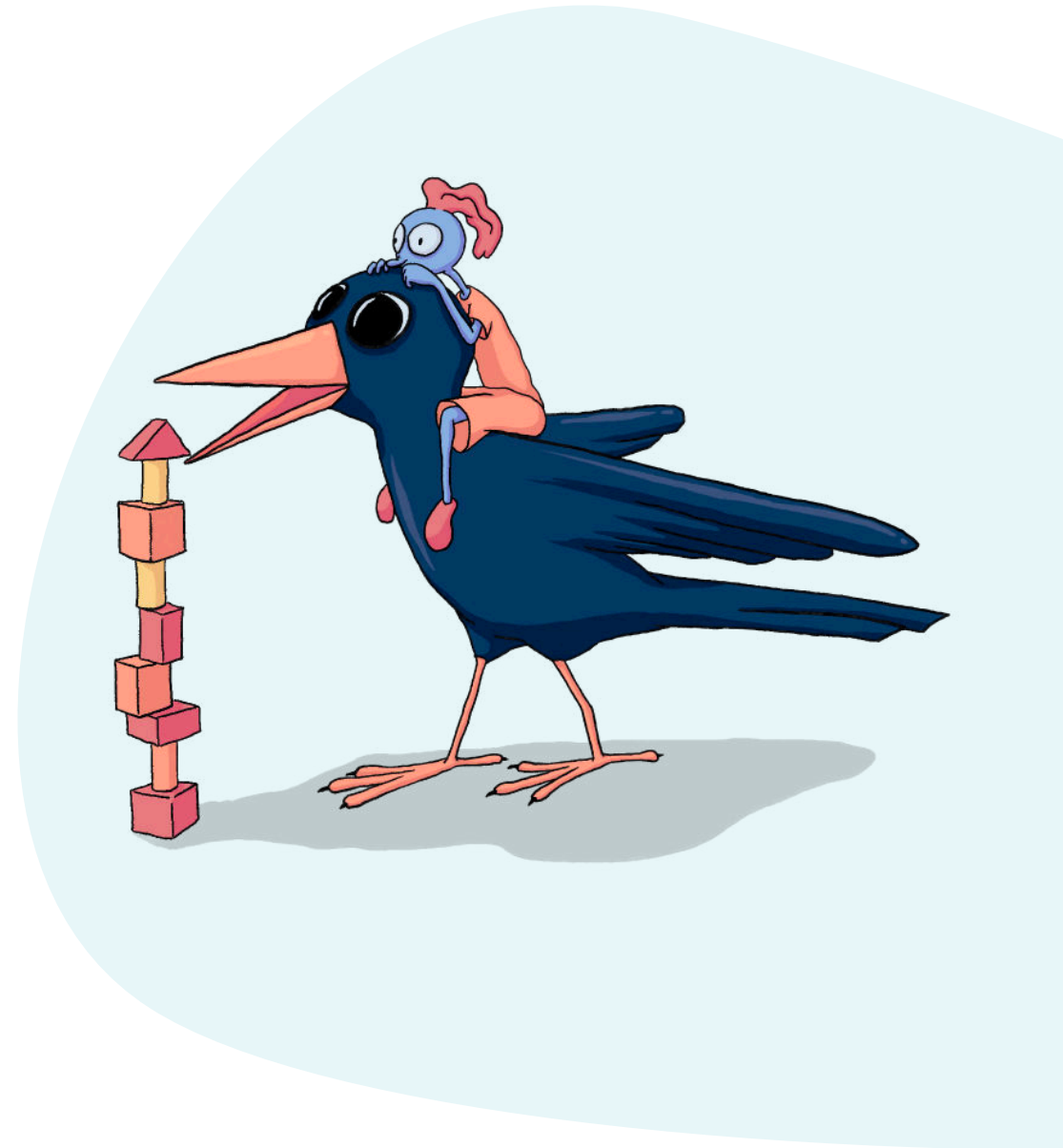
Forventning handler om at eleven ser sammenheng mellom hendelser. I aktiviteter som gjentar seg vil elever gradvis snappe opp ledetråder som forteller hva som vil skje, om noe vil igangsettes eller avsluttes. Ledetrådene kan komme i mange former, via lyder, synsinntrykk eller berøringer.

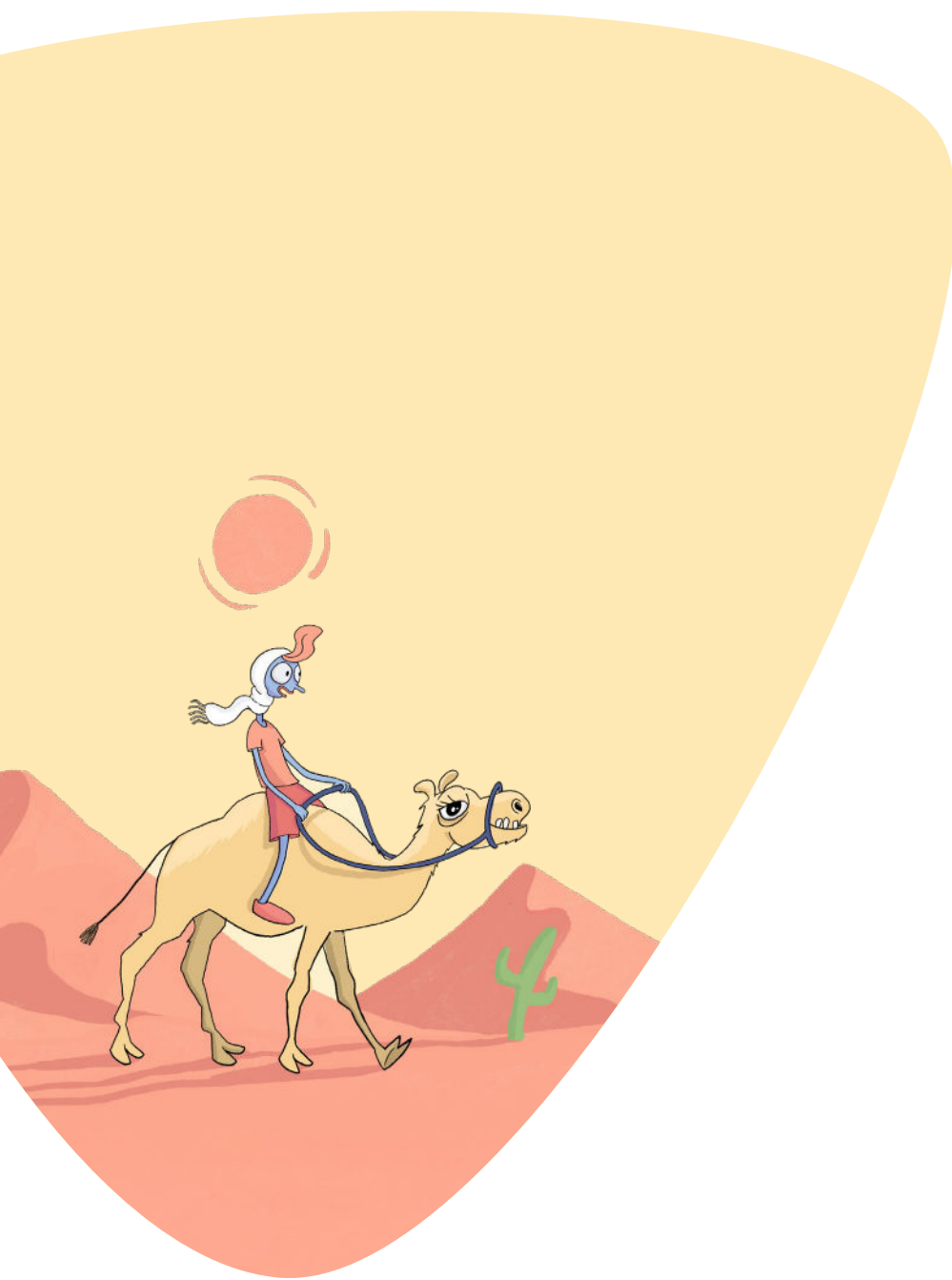
Forventningen blir klarere når eleven, på tross av reduserte ledetråder, forstår at en kjent aktivitet skal begynne eller slutte.

Når vi ser forventninger hos eleven forteller det om elevens evne til å assosiere, til å se årsak-virkningssammenhenger. «Dytter jeg på dette tårnet så velter det».

Årsak-virkningsforståelse er viktig for hjernens evne til å lære og hjelper eleven med hukommelse og forståelse av rekkefølger.

Jeg vet hva som skal skje!

Utholdenhet

Utholdenhet handler om at eleven er oppmerksom på noe lenge nok til å få lyst til å undersøke det nærmere. Etter å ha observert noe en stund kan eleven for eksempel rekke hånden fram for å kjenne på gjenstanden.

Utholdenheten styrkes når eleven bevisst viser interesse for å interagere med det hen er opptatt av. Vi kan se det ved endret blikk, kroppsholdning eller håndbevegelser.

Utholdenhet er nødvendig for at eleven skal kunne engasjere seg i en aktivitet lenge nok til å lære av den og kanskje oppnå et ønsket resultat.

Jeg fortsetter å prøve!

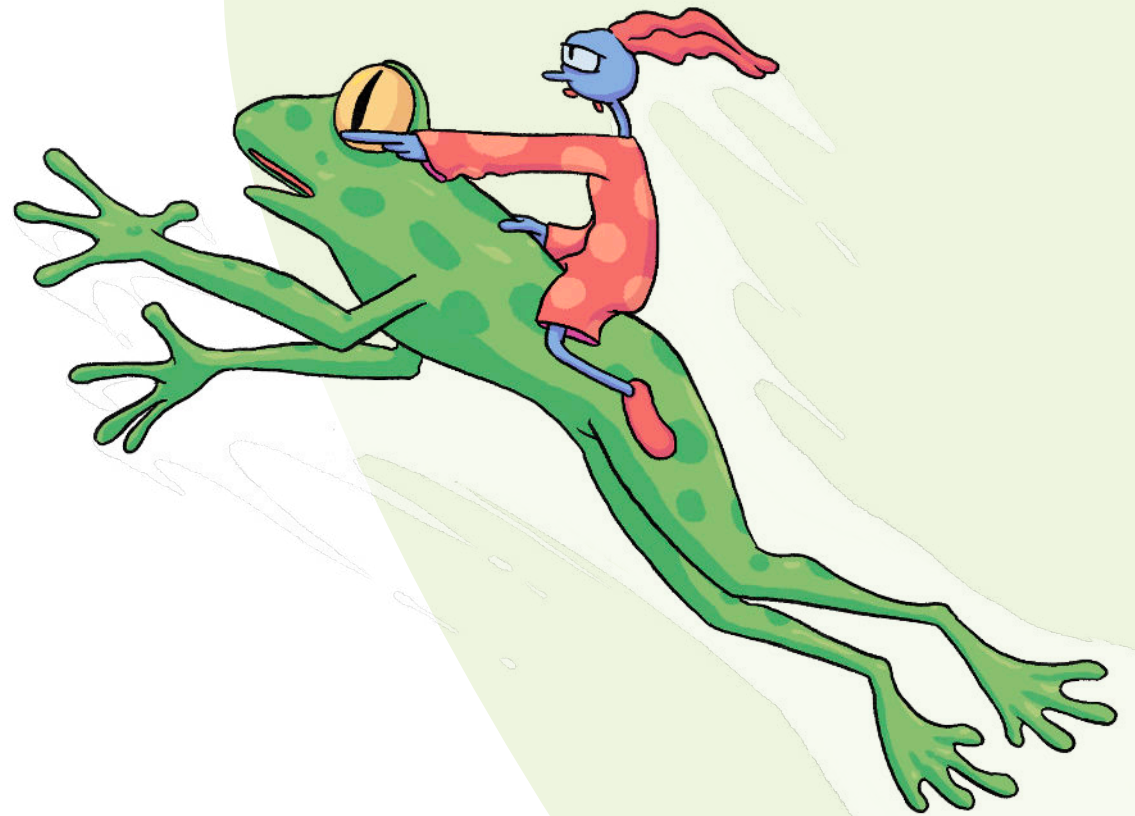
Initiativ

Initiativ handler om å gjøre ting spontant, uten tydelige oppfordringer fra andre. Mange initiativ vil ha sin bakgrunn i at det er noe man ønsker, og som man får tilgang til gjennom det man gjør. En elev som sitter stille, men plutselig strekker ut armen for å berøre en leke viser et initiativ. Initiativet skaper mulighet for nye opplevelser og erfaringer.

Ofte vil initiativ være noe som utvikles gradvis, der eleven innledningsvis trenger hjelp og påminnelser om hvilke muligheter som finnes. Over tid kan eleven fange opp hvordan miljøet kan påvirkes ved egen kraft.

Det å kunne vise initiativ er en viktig byggestein i læringsprosesser som leder fram mot økt selvstendighet i hverdagen.

Jeg kan gjøre ting selv!

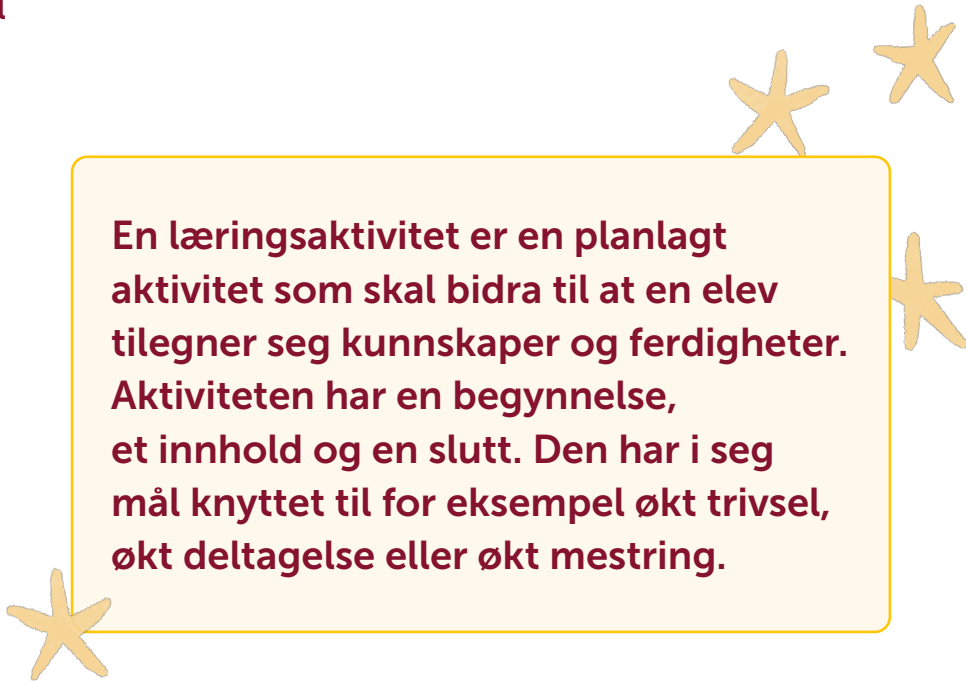
Engasjement og aktivitetsbasert læring

Læring hos elever med dyp eller alvorlig utviklingshemming skjer i hovedsak i naturlige aktiviteter av sosial eller rutinemessig karakter. Den pedagogiske planleggingen og utviklingen av IOP-mål vil i stor grad være relatert til elevens deltagelse i disse aktivitetene. I en og samme aktivitet vil en elev kunne ha læringsmål av flere ulike typer, for eksempel mål knyttet til kommunikasjon, egenomsorg, praktiske ferdigheter, nærhet og samhørighet, verdsatt sosial rolle og fysisk utvikling.

Slik læring, med ulike typer læringsmål innbakt i en og samme naturlige aktivitet, kaller vi gjerne aktivitetsbasert læring. Det er en pedagogisk tilnærming som er fornuftig for elever som strever med generalisering, der vi er opptatt av å ha mål som på en direkte måte er knyttet til økt livsmestring og livskvalitet. Læringsaktiviteter gjennomføres best når de skjer på måter som både byr på struktur og improvisasjon. Struktur-elementet er viktig fordi elever trenger repetert erfaring for å lære. Improvisasjon er like viktig, fordi det spontane og uforutsette gjerne bringer eleven glede og energi.

Når vi i en aktivitet med innbakte læringsmål er opptatt av elevens engasjement, er det fordi vi ser på engasjement som et motivasjonelt grunnlag for læring. Sunn fornuft gir oss belegg for å hevde at betingelsene for læring styrkes når en viser forventning, tar initiativ, utforsker, gjør oppdagelser og er utholdende. Dette er støttet av forskningen som ledet fram til «The Engagement Model» (Carpenter m.fl, 2015). Og skulle det motsatte være tilfelle, at en aktivitet er kjedelig og uengasjerende, så vil vel ingen finne det overraskende at det blir lite læring?

Vi har dermed gode grunner for å hevde at arbeid med engasjement, det motivasjonelle grunnlaget for læring, bør ha en naturlig plass overalt der man er opptatt av at elever skal tilegne seg nye kunnskaper og ferdigheter.

En læringsaktivitet er en planlagt aktivitet som skal bidra til at en elev tilegner seg kunnskaper og ferdigheter. Aktiviteten har en begynnelse, et innhold og en slutt. Den har i seg mål knyttet til for eksempel økt trivsel, økt deltagelse eller økt mestring.

Engasjement og interesser

Skal en elev være engasjert i en aktivitet må aktiviteten ha noe å by på. Eleven må finne den interessant. Det betyr at vi må lete etter pedagogiske aktiviteter som appellerer til eleven.

Som kreative pedagoger må vi sjonglere flere elementer samtidig. Skoledagens aktiviteter må utformes slik at de tar hensyn til elevens interesser og er forståelige i sitt innhold. Skoledagen må by på engasjement og gi erfaringer som leder til meningsfull læring. Med «meningsfull læring» sikter vi til læring som øker livsmestring og gir best mulig livskvalitet. For å skape aktiviteter som engasjerer eleven optimalt vil det av og til være lurt av oss å gjøre et arbeid for å få bedre innblikk i hva som vekker interesse. Vi kan gjennomføre en interessekartlegging.

På en strukturert måte sørger vi for å framskaffe informasjon om hva eleven setter pris på. Vi må skaffe oss et bilde av hvilke mennesker, gjenstander, aktiviteter eller hendelser i den sosiale eller fysiske verden eleven gjerne vil ha tilgang til.

Kartlegging av interesser kan gjøres på ulike måter. Nærpersoner kan sette seg ned sammen, dele erfaringer og så sette opp en favorittliste. For å få gjort en grundig jobb kan de med fordel bruke interessekartleggingsskjemaet som ligger på Statpeds hjemmeside.

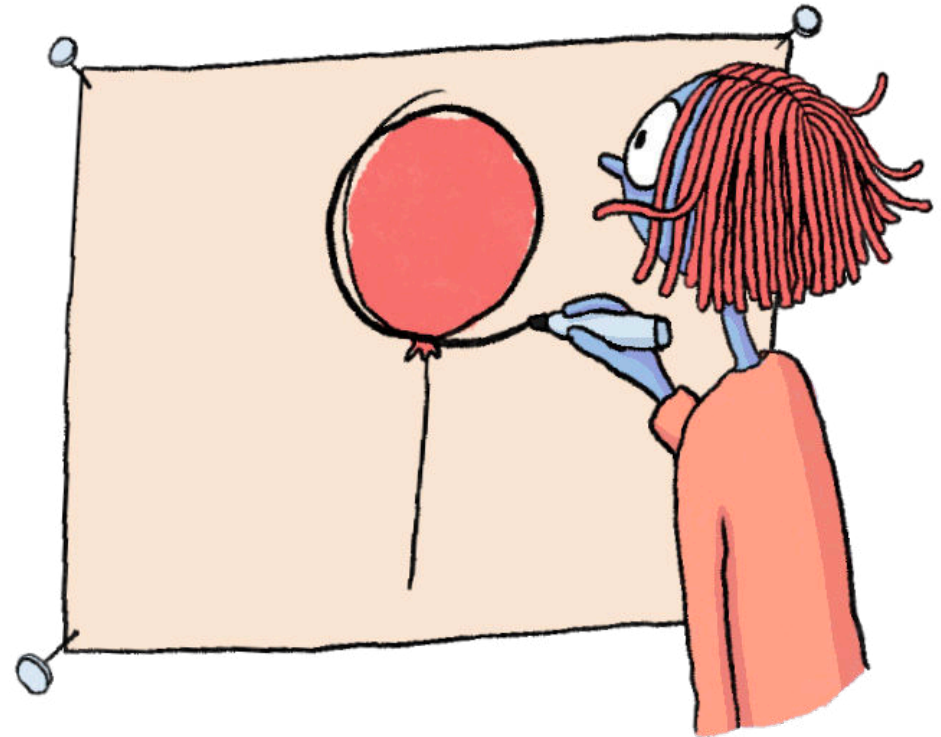
I noen tilfeller kan det også være verdt å gjennomføre utprøvinger for å finne ut hva som kan interessere eleven. Kanskje kan vi få øye på noe nytt som bør få en plass i elevens liv?

For å skape engasjement i aktiviteter må vi altså by på noe som interesserer. Dessuten må vi prøve å unngå eller endre det som absolutt ikke interesserer, det som enten er kjedelig eller ubehagelig. Hva hemmer og fremmer elevens engasjement?

Engasjement og forståelse

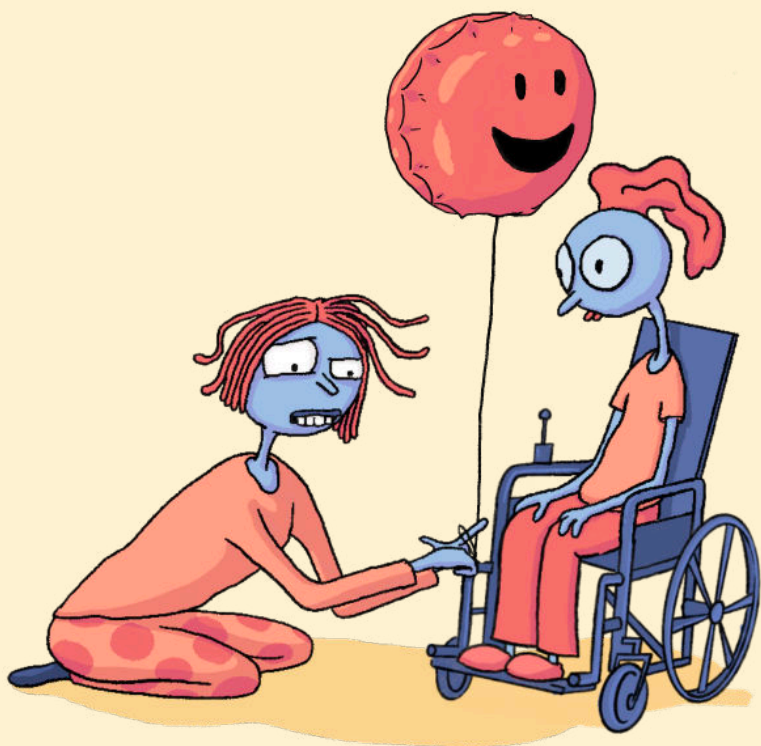
Læring skjer i en utviklingssone der det vi kan, og det vi forstår, er utgangspunktet for det nye vi kan lære. Fra det kjente stiger vi inn i det nye, ofte med hjelp som gradvis trappes ned.

En god lærer legger til rette for læring innenfor utviklingssonen og bruker sin innsikt i hva eleven evner å forstå, hva eleven evner å gjøre og hva som fremmer elevens engasjement. Læreren vet at det er få ting som er like ødeleggende for engasjementet som at eleven stilles overfor situasjoner og forventninger som ikke gir mening. Kravet til en engasjerende og lærerik aktivitet er derfor at den må ha et innhold som er nøye tilpasset elevens omverdensforståelse. Den må by på gjenkjennelse og mestringsmuligheter og være fri for elementer som kjeder, skremmer eller forvirrer eleven. Om det ligger oppgaver innbakt i aktiviteten så må de ligge innenfor det eleven kan greie med tilpasset hjelp.

Del 2:

Arbeid for å styrke elevens engasjement

Tiltak A: Støtte engasjement gjennom hele dagen

Først: Teamet skaffer seg et bilde av elevens ulike måter å vise engasjement på.

Teamet velger en av elevens favorittaktiviteter og undersøker hvordan engasjement kommer til uttrykk der. Velg gjerne en aktivitet som er variert i sitt innhold, der eleven underveis i aktiviteten deltar på ulike måter.

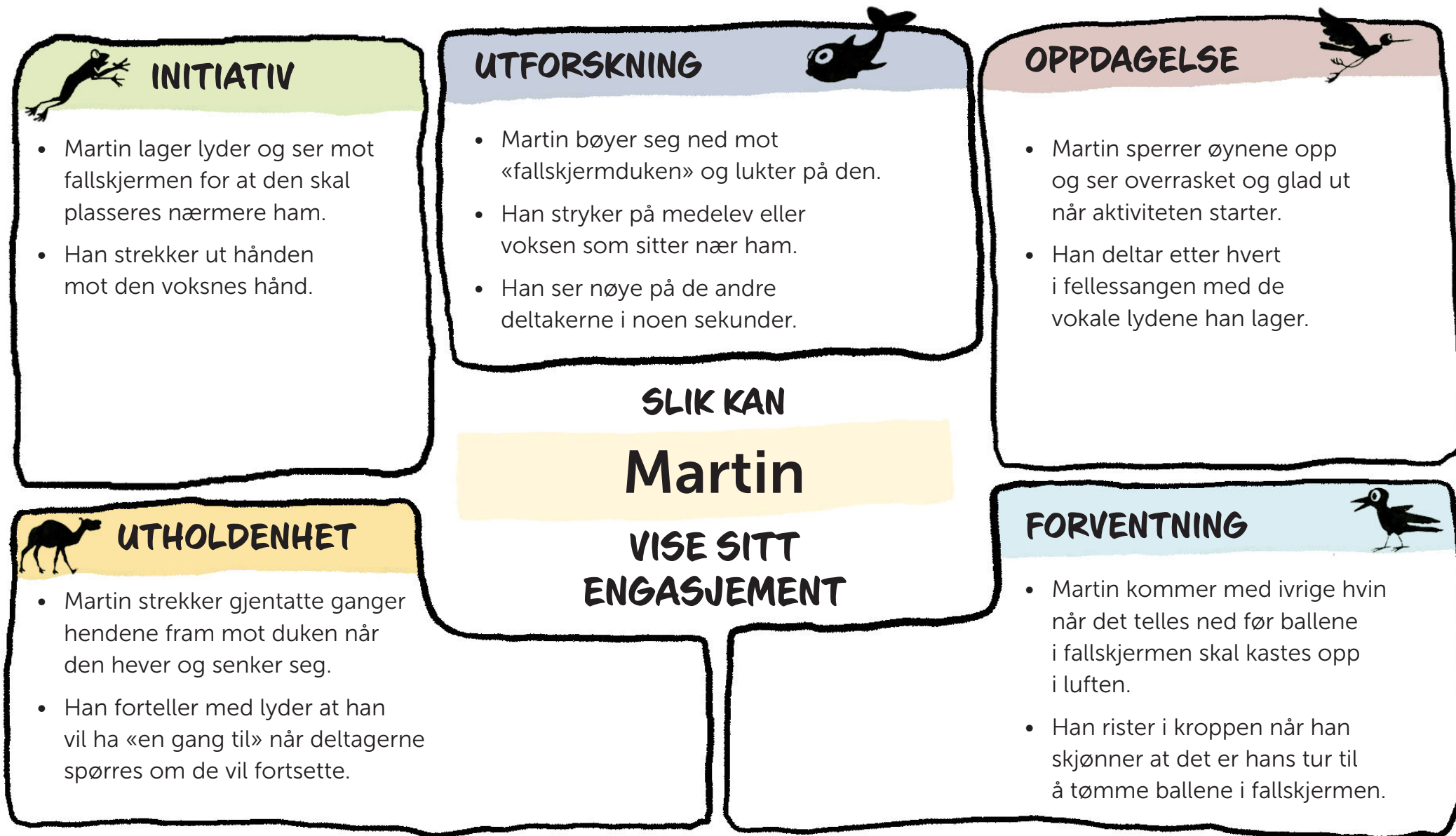
For å få et godt bilde av elevens engasjement anbefaler vi at det pedagogiske teamet filmer det som foregår. I samspill med andre vil det være nyttig å filme eleven sammen med sin, eller sine, samspillspartnere. Ofte vil filmopptak avdekke handlinger og væremåter hos eleven som det ikke er så lett å se der og da.

Deretter møtes teamet for å analysere aktiviteten og sammen beskrive hvordan ulike former for engasjement kommer til uttrykk hos eleven.

Så lager de en samlet framstilling av elevens måter å vise engasjement på: en engasjementsprofil (Carpenter m.fl, 2015). Det er et oppsett som på en enkel måte løfter fram noen av elevens mulige måter å være engasjert på.

På neste side ser du et eksempel på et slikt oppsett laget for Martin, knyttet til aktiviteten «fallskjermlek». Fire barn og fire voksne er samlet rundt en fargerik «fallskjermduk». Aktiviteten er sentrert rundt bevegelser, hendelser, sanger og sosial moro. De voksne opplever at dette er en god aktivitet for Martin siden han alltid liker å være med og fordi han kan være deltagende på forskjellige måter.

Etter diskusjon i teamet ble engasjementsprofilen til Martin seende slik ut:

Hensikten med å lage en slik profil er at den skal være en guide til hvordan engasjement kan komme til syne hos Martin. Den er på ingen måte fullstendig, siden andre aktiviteter kan være av en slik art at Martin uttrykker engasjement på andre måter. Om teamet ønsker en bredere beskrivelse av engasjementsuttrykk kan de lage tilsvarende framstillinger av andre favorittaktiviteter. Vi anbefaler også teamet å dele erfaringer fra elevens engasjement på tvers av situasjoner og aktiviteter. Hvordan kommer engasjement til uttrykk? Hvordan understøtter nærpersonenes væremåte elevens engasjement? Slik deling kan hjelpe teamet til å se nye muligheter i hverdagen.

I arbeidet med å få fram engasjementsprofiler vil team erfare at det kan være krevende å nøyaktig vite hvilke engasjementskategorier som passer best til det eleven gjør.

En grunn til dette er at de definerte kategoriene i noen grad er overlappende. En annen er at elevens handlingsrepertoar kanskje er sterkt begrenset, slik at eleven i stor grad vil bruke samme handling for å uttrykke ulike former for engasjement.

Uttrykket for engasjement vil variere en del fra situasjon til situasjon. Ved å snakke sammen om det hver enkelt får øye på kan teamet få en samlet oversikt over hvordan engasjement uttrykkes.

Elevens engasjementsprofil kan tenkes på som en eksempelframstilling der hensikten er å få fram elevens potensiale for å opptre på engasjerte måter.

Arbeidet med å lage profiler handler om en bevisstgjøring av teamet der en blir dyktigere til å se elevens engasjement i ulike situasjoner. Det er en prosess der framstillingen ikke vil bli 100 % presis, men der den allikevel kan være til god hjelp i den løpende oppfølgingen av eleven.

Deretter: Teamet blir «engasjementsagenter».

Så skal det utvikles strategier og væremåter som støtter opp om elevens engasjement i det daglige. Ved å lage en engasjementsprofil og ved å dele erfaringer fra skoledagen kan det pedagogiske teamet danne seg et bilde av hva som må til.

Innhold i aktiviteter er viktig for engasjement, men også for måten man selv møter eleven på, gjennom tilrettelegging, kommunikasjon og støtte. De som har med eleven å gjøre i det daglige kan sees på som «engasjementsagenter» som har i oppgave å gjøre skoledagen så interessant og lærerik som mulig.

For å få det til må en reflektere over egen praksis og på daglig basis tenke gjennom hvordan tilrettelegging og støtte best kan foregå.

Ulike strategier kan fungere. Her følger noen eksempler på tilrettelegging som kan fremme engasjement.

- **La eleven komme til orde.** Eleven må møtes på sin nonverbale kommunikasjon og gis valgmuligheter. Elevens synspunkter må vise retning for mye av det som skal foregå på skolen.
- **Tenk posisjon.** Sørg for at eleven sitter godt, og er plassert nær interessante gjenstander eller aktiviteter. God plassering fremmer ro og fokus. Unngå at det skjer for mye bak ryggen til eleven, men hjelp eleven til en posisjon som gir god oversikt.
- **Frambring ting som eleven kan finne spennende.** Mange elever kan ikke selv skaffe seg det de synes er interessant. Da må det som er interessant komme til dem.
- **Gi eleven et oversiktlig sensorisk miljø.** Sørg for at aktiviteter ikke forstyrres av distraherende sanseinntrykk. Det som sanses skal gi mening for eleven. Er det lydlige distraksjoner? Bevegelser i synsfeltet? Eller forstyrrende eller utilstrekkelig belysning? Dufter i rommet? Hvordan er temperaturen?
- **Tilrettelegg for deltagelse.** Nesten alle situasjoner i skoledagen kan potensielt by på meningsfull deltagelse. Hvis vi tenker bredt om hvilke handlinger som kan telle som deltagelse, så ser vi at hverdagen byr på mange muligheter.
- **Balansér struktur og improvisasjon innenfor naturlige rammer.** Meningsfull samhandling hviler ofte på en balansegang der struktur og improvisasjon inngår. Struktur i samspill hjelper eleven til forutsigbarhet og trygghet, mens improvisasjon vekker interesse og skaper glede.
- **Skap et tilpasset tempo i tråd med elevens kapasitet.** Ikke gå for fort frem, men la det heller ikke dvele for lenge. Variér tempo om det hjelper på elevens oppmerksomhet.
- **«Rett person på rett plass».** Både miljø og mennesker betyr mye for elevens trygghet og evne til å opptre utoverrettet. Sammen med trygge voksne og kjente medelever vil betingelsene for utfoldelse og læring være til stede.
- **Ta hensyn til elevens kropp.** Se til at smerter ikke er inne i bildet, det vil forstyrre alt annet. En god posisjon for kroppen og en behagelig temperatur vil øke sjansen for at eleven får lyst til å utfolde seg. Dager uten smerte i kroppen, passe mett, trygg og uthvilt, kan gi gode læringsbetingelser. Ikke alle øyeblikk er ideelle. Noen ganger kan endring av rutiner for å øke trygghet, hvile og god ernæring være de beste tilretteleggingstiltakene. Andre ganger trenger vi se på posisjonering og undersøke om hjelpemidler som bleie og ortoser sitter godt uten å stramme.

Felles refleksjon over praksis

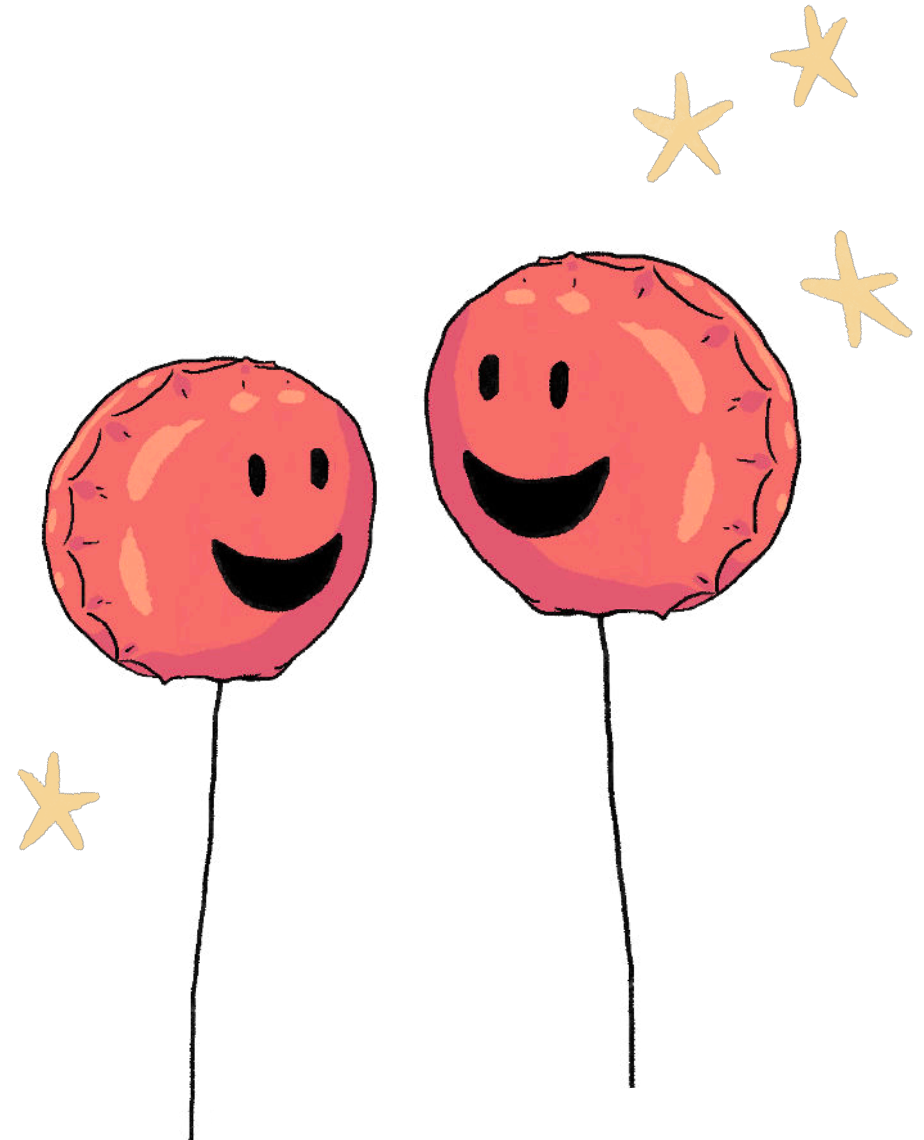
Læreren kan invitere teamet til en oppsummerende samtale rundt hver elev et par ganger i året. Hvis en da tidligere har laget en engasjementsprofil for eleven vil denne kunne brukes som et utgangspunkt.

Kanskje trenger de ansatte oppfriskning om hvorfor engasjement er viktig for læring og hvilke former for engasjement vi bør være opptatt av? Læreren kan vurdere om det er hensiktsmessig å gå igjennom definisjonene av de ulike engasjementsfaktorene på nytt.

For å få til en god samtale innad i teamet kan lærer for eksempel sentrere samtalen rundt disse to spørsmålene:

- 1** Hvor og når ser vi at eleven er mest engasjert slik skoledagen er i dag? Hvordan kommer engasjementet til uttrykk?
- 2** Hva er det viktigste vi som underviser gjør for å støtte elevens engasjement i det daglige? Er vi så gode som vi kan være? Er det noe vi kan gjøre annerledes?

For å skape pedagogisk kvalitet rundt elevene er pedagogiske team tjent med at oppmerksomhet på engasjement gjennomsyrrer skolehverdagen. Et godt blikk for hva som skal til for å gjøre eleven nysgjerrig, ivrig og utforskende er det som skal til.

Tiltak B: Øke elevens engasjement i utvalgte aktiviteter via kartlegging, idédugnad og utprøving

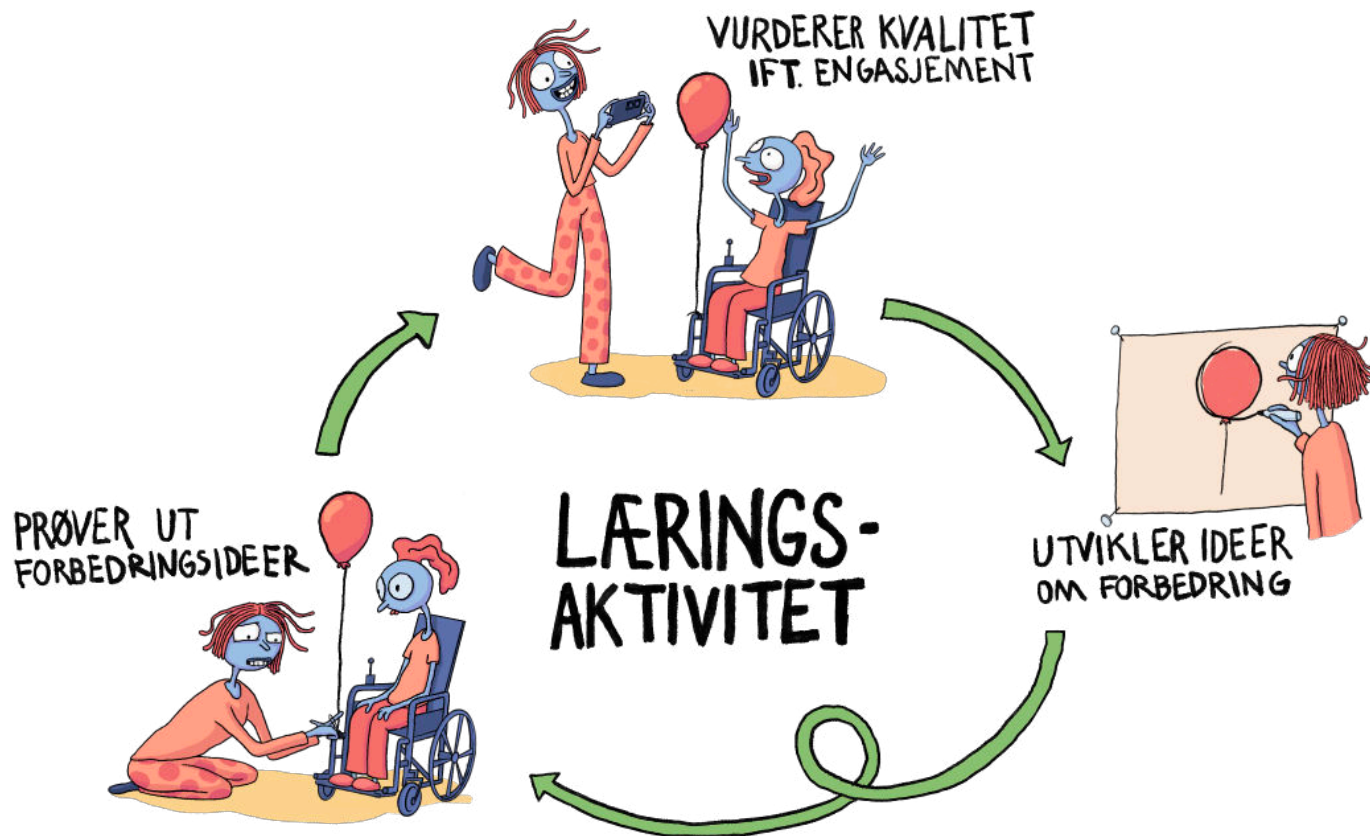
Mange av skolehverdagens aktiviteter, både de sosiale og de rutinemessige, vil ha et potensiale for å bli mer engasjerende og dermed mer lærerike.

Vi vil derfor være opptatt av hvordan aktiviteter kan forbedres i sitt innhold – hvordan de bedre kan tilpasses elevens interesser, forståelse og muligheter for deltagelse.

Siden strukturert forbedringsarbeid vil kreve tid og innsats må læreren velge hvilke aktiviteter det vil være riktig å gripe tak i. Kanskje bør man velge aktiviteter der man føler at noe «butter imot», at det er noe ved aktiviteten som ikke fungerer helt godt? Eller kanskje er det en aktivitet som i for stor grad preges av passivitet, unngåelse eller til og med protest, men allikevel har et slikt innhold at den kan være viktig for elevens læring og utvikling?

Et forbedringsarbeid innrettet mot elevens engasjement i aktiviteter vil ofte kreve grundighet, kreativitet og tid.

Det er imidlertid viktig å ikke gi seg i kast med håpløse forbedringsprosjekter. Noen ganger må det andre endringer til enn dem vi beskriver her.

Arbeidsflyt når læringsaktiviteter skal forbedres.

Vi vil foreslå at man velger ut en aktivitet å jobbe med og at man går fram på følgende måte:

- 1** Om man ikke har gjort det tidligere så deler man erfaringer fra elevens mulige måter å uttrykke engasjement på. Dersom man ønsker et «dypdykk» kan man lage engasjementprofiler knyttet til favorittaktiviteter (jfr. tiltak A).
- 2** Deretter undersøker man hvordan eleven uttrykker engasjement i aktiviteten man har lyst til å forbedre. Ta gjerne filmopptak for å få gjort gode observasjoner.
- 3** Så gjennomfører man en idédugnad, der man forholder seg til en 12 punkts momentliste og utvikler idéer om hvordan aktiviteten kan endres til det bedre.
- 4** Til sist gjennomfører man aktiviteten på endret måte og vurderer om den fungerer bedre for eleven. Ut fra vurderinger kan eventuelle justeringer prøves ut.

Når vi skal kartlegge elevens engasjement i en gitt aktivitet er det fem spørsmål som må besvares.

For hvert av spørsmålene må vi notere oss når engasjement kommer til uttrykk i aktiviteten og på hvilken måte. Hva gjør eleven når hen viser for eksempel initiativ eller forventning?

Noen aktiviteter vil inneholde mange delementer, og det kan være krevende å få et samlet bilde av hvordan elevens engasjement kommer til uttrykk. Vi vil anbefale bruk av video som hjelpemiddel for bedre å fange opp hva som skjer.

Hvis det pedagogiske teamet ser opptak av aktiviteten sammen, kan de ha gode diskusjoner om hvordan eleven opptrer og hva voksne gjør (eller ikke gjør) for å tilrettelegge og støtte engasjement.

1 Ser vi at eleven tar initiativ i aktiviteten?

2 Ser vi at eleven viser forventning i aktiviteten?

3 Ser vi at eleven utforsker noe i aktiviteten?

4 Ser vi at eleven oppdager noe i aktiviteten?

5 Ser vi at eleven er utholdende i aktiviteten?

Idédugnad med 12 spørsmål

En idédugnad er et kreativt prosjekt der alle deltagere må få komme til orde. Målet er å få fram tanker om hvordan ting kan gjøres på nye måter for å få en mer engasjert elev. Det er ønskelig å få mange ideer på bordet og å få dem diskutert godt og grundig. Hvordan tror vi det vil fungere for eleven om vi gjør ting slik eller sånn?

Når vi er ved veis ende, skal vi ha diskutert oss fram til justeringer vi ønsker å prøve ut. Justeringer vi har tro på.

Vi må også ha et blikk mot de læringsmålene som ligger innbakt i aktiviteten, og som gjerne er nedfelt i elevens IOP. Hvis endringen vi foreslår på en eller annen måte vil være forstyrrende for muligheten til å oppnå definerte IOP mål, så må vi ta beslutninger med det i mente. Som regel vil det imidlertid være slik at endringer som slår positivt ut når det gjelder engasjement vil påvirke oppnåelse av IOP mål på en positiv måte.

Her følger 12 spørsmål som kan hjelpe teamet i idédugnaden. De refererer til former for endringer som kan tenkes å gjøre aktiviteter bedre.

Når ideer har kommet på bordet, og noen har blitt valgt, må man prøve dem ut i praksis. Den justerte aktiviteten må vanligvis gjennomføres en del ganger før man får et bilde av om den fungerer bedre.

Når resultatet av utprøvingen skal vurderes kan man gjerne ta film av aktiviteten igjen for bedre å kunne snakke om den sammen.

Til syvende og sist vil teamet måtte ta stilling til følgende:

- 1** Fungerer aktiviteten godt nå, og kanskje bedre enn tidligere?
- 2** Ønsker vi å prøve ut nye måter å gjennomføre aktiviteten på slik at den kan fungere enda bedre?
- 3** Er dette en aktivitet som i sitt innhold kanskje ikke passer eleven, uansett hva vi gjør, slik at vi heller avvikler den og gjør noe annet isteden?

Forhåpentligvis har vi greid å skape et bedre innhold i aktiviteten vi har jobbet med slik at eleven er mer engasjert, trives bedre og får et godt læringsutbytte.

Vil eleven bli mer engasjert i aktiviteten hvis...

- 1** ... eleven er bedre forberedt til aktiviteten?
- 2** ... det er færre eller flere deltagere?
- 3** ... tempoet skrus opp eller ned eller varieres?
- 4** ... mulige distraksjonselementer fjernes?
- 5** ... noe av innholdet fjernes eller noe nytt tilføyes?
- 6** ... det tilføyes elementer som matcher elevens særlige interesser?
- 7** ... innholdet byr på flere og mer varierte sanseopplevelser?
- 8** ... voksne framstår med større tydelighet og begeistring?
- 9** ... innholdet byr på flere og mer varierte muligheter for deltagelse og påvirkning?
- 10** ... eleven posisjoneres på andre måter?
- 11** ... det gjøres tilpasninger i innhold ut fra elevens opplagthet?
- 12** ... nærpersoner har en mer aktiv rolle for å hjelpe og vise?

Engasjementsarbeid som supplement til IOP-arbeid

Strukturert arbeid for å støtte elevers engasjement vil hjelpe skolen til å lykkes med å gi elever et godt læringsutbytte. Skoledagen skal by på et innhold som bidrar til å utvikle ferdigheter og kunnskaper i retning av best mulig livsmestring og sosial deltagelse. I den nasjonale læreplanen står det at skolen skal ha som ambisjon å la «*elevene utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling*».

For elevene vi snakker om her er det ikke fagene som gjelder, men målkategorier som kommunikasjon, praktiske ferdigheter, egenomsorg, verdsette sosiale roller, nærhet og samhörighet og fysisk fungering. IOP-prosessen innrammes etter vår mening av disse kategoriene.

Siden engasjement kan sees på som et motivasjonelt grunnlag for læring, vil arbeid med elevengasjement være en logisk komponent i det pedagogiske teamets arbeid. Eleven vil være tjent med innsatser som handler om engasjementsstøtte på tvers av alle situasjoner og aktiviteter i skolehverdagen. Ved å skape et skoleinnhold som inviterer til utforskning, oppdagelse, forventning, utholdenhet og initiativ hjelper vi eleven til å bruke sine ressurser og realisere sitt potensiale.

Referanser

Carpenter, B., Egerton, J., Cockbill, B., Bloom, T., Fotheringham, J., Rawson, H. & Thistlethwaite, J. (2015). Engaging Learners with Complex Learning Difficulties and Disabilities. Abingdon: Routledge.

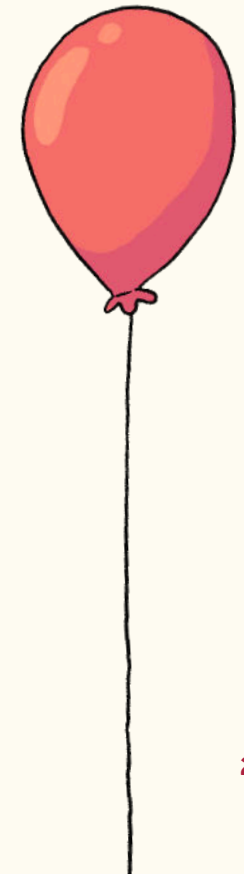
Gov.UK. Standards and Testing Agency. Guidance, The Engagement Model (april 2024) <https://www.gov.uk/government/publications/the-engagement-model/the-engagement-model>

På Chailey Heritage School i England kjenner alle de voksne godt til elevenes læringsmål i ulike aktiviteter og har en fingerspissfølelse for hva som skal til for å skape engasjement i undervisningen.

Skolens ledelse, ved rektor Richard Green og inspektør Julie Tilbury, hilser på hver enkelt av elevene hver dag. De spør pedagogene eller fagarbeiderne om hva de driver med der og da, hvilke læringsmål aktiviteten har og hvordan de legger til rette for engasjement «*Hva gjør dere, og hvorfor gjør dere dette?*».

Hensikten er å stimulere det pedagogiske personalet i deres arbeid og å hjelpe dem til å rette søkelyset mot faktorer som skaper god læring og trivsel for elevene.

Ledelsen heier på lærerne og elevene med synlig entusiasme, lærerne heier på elevene og hverandre, og slik blir læringsmiljøet godt for alle.

Engasjement for læring og trivsel

UTFORSKNING

Jeg sjekker ut nye ting og holder interessen, selv om sted og tid endrer seg. Det hjelper meg å lære og gjør at jeg blir flinkere til å holde på med ting jeg liker.

- Reagere, utforske, lære enda mer
- Lære på nye steder
- Nye ting å begeistres over

Jeg reagerer, sjekker ut ting og lærer noe nytt!

OPPDAGELSE

Jeg kan leke med nye leker eller gjøre nye ting. Jeg viser følelser. Når jeg lærer nye ting kan jeg bruke det jeg har lært på forskjellige måter. Jeg blir glad for variasjonen og for alt det jeg har lært.

- Leke, oppleve
- Lære på flere måter
- Mye moro

Jeg kan leke, oppleve og endre, så jeg lærer enda mer!

FORVENTNING

Jeg kan merke og skjønne når noe skal skje. Jeg vet jeg kan få ting til å hende. Dette hjelper meg å huske og forstå.

- Magiske øyeblikk
- Jeg opplever og ser
- Lærer ved å gjøre ting selv

Jeg vet hva som skal skje!

UTHOLDENHET

Jeg holder på oppmerksomheten lengre nå enn før, både i lek og læring. Selv om det er vanskelig så prøver jeg litt mer. Jeg endrer litt på hvordan prøve slik at jeg blir god og får det slik jeg vil.

- Fokuserer og prøver selv om det går trått
- Endrer det jeg ser og gjør
- Blir bedre – det er nok!

Jeg fortsetter å prøve!

INITIATIV

Jeg utforsker og gjør ting selv. Får ting til å skje og får det slik jeg vil. Jeg viser økt selvstendighet og lærer mer avansert.

- Utforsker selv
- Skaper forandringer
- Blir bedre hver dag

Jeg kan gjøre ting selv!

Statped yter tjenester for barn og elever med behov for varig og omfattende tilrettelegging i barnehage og skole. Dette gjør vi gjennom å bistå pedagogisk-psykologisk tjeneste, gi opplæring i og på tegnspråk og produsere læremidler.

Telefon

02196 / +47 934 02 196

E-post:

post@statped.no

Postadresse:

Statped postmottak
Postboks 113
3081 Holmestrand

©Statped 2025

www.statped.no

www.facebook.com/statped

[statped](https://www.instagram.com/statped)

[statped](https://www.linkedin.com/company/statped)